

WIE ZORGT ER VOOR ONZE KWETSBARE KINDEREN EN JONGEREN?

JEUGDZORG

Het decreet Integrale Jeugdhulp van 2013 zet in op de samenwerking tussen alle betrokken actoren zodat kinderen, jongeren en gezinnen makkelijker hulp kunnen krijgen. Maar het decreet heeft de problemen in de jeugdhulp niet opgelost. Integendeel, ze nemen jaar na jaar toe: lange wachtlijsten, het gebrek aan crisisopvang, personeelstekorten ... Eind 2023 waarschuwde kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens ervoor dat "de tekorten in de ene schakel de volgende schakel in de jeugdhulp doen barsten".

GEEN PLEK VOOR JANNE

Midden juni meldde de 15-jarige Janne (fictieve naam) zich met enkele plastic zakken een week lang aan bij de jeugdrechtbank met de vraag een plek te zoeken om 's avonds te kunnen slapen. Er was geen plaats in een voorziening en naar huis gaan was helemaal geen optie. Janne is verre van een geïsoleerd geval. Hulpverleners hebben geen duidelijk zicht op de beschikbare plaatsen, dus spenderen zij uren aan het opbellen van voorzieningen om dan meestal te horen dat er geen plaats is. Vlaams minister van Welzijn Gennez werkt nu aan een capaciteitsmonitor die moet helpen om de bestaande capaciteit maximaal te benutten. Op zich een goede zaak, maar het zal het probleem niet oplossen omdat er gewoon te weinig capaciteit is.

KOMT ER EEN OPLOSSING?

De Vlaamse Regering besliste bij de aanvang van de legislatuur om 120 miljoen euro extra te investeren in jeugdzorg. Dat moet leiden tot meer plaatsen. En minister Gennez heeft een grote hervorming van de jeugdhulp aangekondigd. Wie hoopt dat de problemen in de jeugdhulp opgelost worden door bijkomende plaatsen en personeel, ziet maar een deel van de realiteit. Heel wat jongeren kampen met complexe problemen maar kunnen niet worden doorverwezen of worden zonder hulp naar de voorziening teruggestuurd. Ook agressie in de voorzieningen tegenover hulpverleners is schering en inslag. Het ontbreken van externe aangepaste hulp of therapie zorgt ervoor dat de werksituatie van heel wat begeleiders onhoudbaar wordt.

GETUIGENISSEN VANAF DE EERSTE RIJ

Militanten voor ACV Openbare Diensten Joey Lermyte en Dries Callant werken in de jeugdzorg. Joey werkt in Vereniging Ons Tehuis Ieper, in het veilig verblijf JEZ11. Daar verblijven meisjes die zich aan de hulpverlening onttrekken en grensoverschrijdend gedrag stellen. Dries is opvoeder in Zonnewende Veurne en werkt met jongeren tussen 16 en 25 jaar.

Vinden jongeren makkelijk de weg naar de jeugdhulp?

Dries: "Er zijn veel jongeren met problemen en te weinig plaatsen. De wachtlijsten zijn enorm. Sinds corona is dat alleen nog maar toegenomen. Er zijn ook minder specifieke plaatsen in de jeugdhulp. En dat is funest want het aantal jongeren met allerlei problematiek neemt zienderogen toe, zoals autismespectrumstoornis, ADHD of andere gedragsstoornissen. Daar zijn wij niet altijd voor aangepast qua infrastructuur of opleiding. Het is heel complex geworden."

Joey: "De minderjarige meisjes in mijn leefgroepen kampen met uiteenlopende problemen: van verwaarlozing tot psychische kwetsbaarheid. Dit gaat vaak gepaard met agressie, middelengebruik of verslaving en problemen met hechting."

Julie komen dan ook met verschillende instanties in aanraking.

Dries: "Inderdaad en veel meer dan vroeger. We moeten steeds vaker extern hulp zoeken bij psychiaters en psychologen."

Joey: "Idem bij ons. Maar omdat onze jongeren vaak een veelvuldige, complexe problematiek hebben blijven die deuren vaak gesloten."

En dan hebben we het nog niet over het personeelstekort gehad. Hoe moeilijk is het om nieuwe collega's te vinden?

Joey: "Het is niet evident om opvoeders te vinden die beantwoorden aan het vooropgestelde profiel. Indertijd hadden opvoeders standaard een bachelor- (A1) of masterdiploma. Op het vlak van theoretische kennis kan dit wel een

TEKST
Willem-Jan van Eker

FOTOGRAFIE
Josefin Tondeleir

De overheid heeft de opdracht om er mee voor te zorgen dat elk kind en elke jongere de noodzakelijke hulp en begeleiding krijgt om kansrijk te kunnen opgroeien. Toch moeten heel wat kinderen en jongeren opgroeien in moeilijke omstandigheden of in onveilige thuissituaties. Er is dan ook grote nood aan bijkomende ondersteuning.

Militant Joey Lermyte werkt met kwetsbare meisjes.

impact hebben in de groep, maar door bijkomende opleidingen te volgen en ervaring kan je hierin groeien. Op praktisch vlak komt het toch vooral op persoonlijkheid aan en zie je snel of iemand beschikt over het ‘opvoeders-DNA’.”

Komen die mensen die een extra jaar Opvoeder volgden uit de zorgsector?

Joey: “Niet noodzakelijk. Maar het personeelstekort, vooral door personeelsuitval, blijft. De job kan ook een invloed hebben op de mentale gezondheid, het is niet vanzelfsprekend om er dag in dag uit te staan voor de jongeren die bijzondere aandacht vragen. De job vraagt veel en is intensief. Ik werk hier nu sinds 2014. Vroeger had je min of meer een stabiel team, nu zie je steeds meer collega’s die de job slechts een of enkele jaren uitvoeren. Dit komt vooral door een gewijzigde maatschappijvisie en een moeilijke work-lifebalans, lange diensten, inslapen en weekendwerk gecombineerd met een hoge werkdruk. Nieuwe collega’s kunnen heel wat positieve zaken inbrengen en een nieuwe wind laten waaien in het team en de werking. De keerzijde van de medaille is wel dat het heel wat energie vraagt om telkens een nieuwe collega in te werken.”

Dries: “Enerzijds kun je de vraag stellen of er voldoende aangepaste voorzieningen zijn. Anderzijds moet je je ook afvragen hoe het komt dat er zoveel jongeren met problemen zijn. Neem bijvoorbeeld een gezin met vier kinderen die alle vier geplaatst zijn in een instelling. Wanneer die ouders beslissen om een nieuw kindje op de wereld te zetten, dan moet je daar toch vragen bij durven stellen. Het is een ethische discussie waar ik ook geen antwoord op heb, want iedereen heeft het recht om kinderen te maken. En wat het personeel betreft: ik ben 40 jaar en vergeleken met iemand van 20 merk ik een groot

verschil qua mindset. Een pas afgestudeerde is 22 of 23 jaar en die gaat dan werken met leeftijdsgenoten. Dat vormt een gigantische uitdaging.”

Joey: “Je moet heel sterk in je schoenen staan.”

OPENBARE VOORZIENINGEN VOOR JEUGDZORG

Er zijn weinig openbare voorzieningen voor jeugdzorg, het overgrote deel van de voorzieningen worden beheerd door een vzw en opgevolgd door onze collega’s van ACV Puls.

Helaas werd er de voorbije decennia door de openbare sector en door de OCMW’s in het bijzonder niet meer geïnvesteerd in voorzieningen in de jeugdzorg. Het behoort nochtans tot de kerntaken van een OCMW om diensten en instellingen op te richten met een sociaal, curatief of preventief karakter waar de noodzakelijkheid zich voordoet. En dat er al decennialang nood is aan bijkomende plaatsen kan moeilijk ontkend worden, net zomin als dat de financiering vanuit de Vlaamse overheid te wensen overlaat.

Hoe ziet een dag voor jongeren in de jeugdhulp eruit?

Dries: “Bij ons is een dagbesteding verplicht, dat betekent naar school of werk gaan. Als een van die twee niet mogelijk is, dan worden die jongeren bijvoorbeeld naar een zorgboer gezonden. Ze werken dan een hele dag op de boerderij, wat vaak een motivatie is om alsnog naar school te gaan of een job te zoeken. Ze voorzien zelf in hun eten en in het huishouden.

Dries Callant werkt met jongeren tussen 16 en 25 jaar.

"WE ZIJN ER NIET OM DE JONGEREN EEN LEUKE DAG TE BEZORGEN, MAAR OM ZE OP TE VOEDEN".

We zijn er niet om de jongeren een leuke dag te bezorgen, maar om ze op te voeden. Wanneer jongeren tegenwerken, dan moeten wij ze terechtwijzen. Maar als er ruimte is om iets leuks te doen, dan doen we dat natuurlijk wel.”

Joey: “Een dag in JEZ11 verloopt volgens een vaste structuur. Onze jongeren groeien vaak op in een gezin waar er weinig tot geen structuur aanwezig was. In de leefgroep kunnen onze jongeren een schoolvervangend programma volgen waarbij zowel interne als externe activiteiten aangeboden kunnen worden, afhankelijk van hun draagkracht.”

Kan je bij thuiskomst makkelijk de knop omdraaien?

Dries: “Dat groeit met de ervaring. In de eerste jaren kom je vaak jezelf tegen. Het is vooral heel belangrijk dat je eerlijk bent tegen de jongeren. Wie dat niet is, wordt er zo uitgehaald, ze hebben allemaal een zevende zintuig en weten perfect op welke knopjes ze moeten drukken bij jou. Soms neem je het werk mee naar huis, er zijn jongeren die echt wel onder je vel kruipen. Vergeet niet dat een deel van de jongeren hier geplaatst werden omdat ze hier moeten zitten. Dat is iets anders dan de jongeren die naar hier komen om geholpen te worden.”

Jeugdhulp kwam onlangs in het nieuws door Janne, het 15-jarig meisje waar nergens opvang voor te vinden was. Hoeveel ‘Jannes’ kennen jullie?

Joey: “Er zijn ook bij ons jongeren die van het kastje naar de muur worden gestuurd, waar nergens plaats voor is. Bij ons is een jongere aangemeld omdat ze in de open voorziening waarin ze verbleef te veel agressie vertoonde en daardoor niet meer de zorg kon krijgen die ze nodig heeft. Uiteindelijk kon ze bij ons terecht waar ze wel kan rekenen op gepaste

zorg. Jongeren als zij hebben vaak een uitgebreid hulpverleningstraject achter de rug en maakten veel mee in hun nog zo jonge leven. Er zijn ook jongeren die klaar zijn om uit te vliegen maar waar geen plaats voor is door de lange wachtlijsten. Zij blijven dan soms langer bij ons dan de vooropgestelde termijn. Dit kan zeer frustrerend zijn, maar dergelijke zaken hebben we niet in de hand. We maken er altijd het beste van.”

Waar halen jullie voldoening uit?

Joey: “Vooral uit de kleine dingen. Vroeger was ik heel resultaatgericht, maar na verloop van tijd ben ik me meer gaan focussen op het proces, de kleine dingen die belangrijk zijn. Zaadjes planten bij de jongeren en hopen dat ze er later iets mee kunnen doen. Ik kom soms nog in contact met ex-jongeren en als ik dan hoor dat ze een positieve wending gaven aan hun leven en een job uitoefenen, dan haal ik daar veel voldoening uit. Helaas zijn er ook jongeren die tegenslag blijven kennen, dat raakt je ook. Want opvoeder ben je met je hart en je gaat voor de jongeren door het vuur.”

Dries: “Je mag zeker niet in de job staan, zoals Joey zegt, om met vooropgestelde doelen te werken die je per se wilt bereiken. Dan beland je snel in een burn-out. Je moet de jongeren op hun tempo proberen te begeleiden. Soms lukt dat, soms ook niet. Toch kom je achteraf ook jongeren tegen die zich hebben kunnen herpakken. Soms is het leven zelf de beste leerschool.”

Joey: “Komt nog bij dat de samenleving waar ze uiteindelijk in terechtkomen, keihard is. Die biedt niet de veiligheid en beslotenheid die wij kunnen bieden. Een aantal van onze jongeren beantwoorden niet aan het beeld dat de samenleving vooropstelt en verdwijnen in de marge van de samenleving.” ●